

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19 KORKUSU İLE COVID-19 AŞISINA YÖNELİK TUTUM VE DAVRANIŞLARININ BELİRLENMESİ

DETERMINING THE ATTITUDES AND BEHAVIORS OF UNIVERSITY STUDENTS TOWARDS THE FEAR OF COVID-19 AND THE COVID-19 VACCINE

Safiye GÖÇER ¹, Didem ŞİMŞEK KÜÇÜKKELEPÇE ², Zehra GÖLBAŞI ², Mehmet DOĞANAY ¹

¹ Lokman Hekim Üniversitesi, Tıp Fakültesi Ankara, Türkiye.

² Lokman Hekim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Ankara, Türkiye.

ÖZET

Amaç: Araştırma üniversite öğrencilerinin COVID-19 korkusu ile COVID-19 aşısına yönelik tutum ve davranışların belirlenmesi amacıyla gerçekleştirildi.

Yöntem: Ankara'da bir vakıf üniversitesinde tanımlayıcı- kesitsel tipte gerçekleştirilen bu araştırma 1-30 Kasım 2021 tarihleri arasında 696 öğrenci ile yapıldı. Araştırmada veriler Tanıtıcı Bilgi Formu, Koronavirüs Korkusu Ölçeği ile COVID-19 Aşısına Yönelik Tutum Ölçeği aracılığı ile toplandı.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalamasının 22.48 ± 2.56 olduğu, %76.6'sının kadın ve %48.1'nin birinci sınıf öğrencisi olduğu saptandı. Öğrencilerin %98.7'sinin COVID-19 aşısı yaptırdığı ve aşı yaptıranların %83.1'nin Biontech aşısını yaptırdığı, %81.3'ünün COVID-19 geçirmediği bulundu. Öğrencilerin COVID-19 Korkusu ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının 18.19 ± 6.09 , COVID-19 Aşısına Yönelik Tutum ölçeğinden aldıkları puan ortalaması 3.09 ± 0.31 , olumlu tutum alt boyutu puan ortalamasının 3.84 ± 0.88 ve olumsuz tutum alt boyutu puan ortalamasının ise 2.49 ± 0.72 olduğu saptandı. COVID-19 korkusu ile COVID-19 aşısına yönelik tutum arasındaki sebep sonuç ilişkisini belirlemek için yapılan regresyon analizinde anlamlılık saptandı ($F=192.002$; $p=0.000<0.05$). COVID-19 aşısına yönelik tutum düzeyindeki toplam değişim %21.6 oranı ile COVID-19 korkusu tarafından açıklanmaktadır ($R^2=0.216$).

Sonuç: Öğrencilerin COVID-19 korkusunun, COVID-19 aşısına yönelik tutumlarını etkilediği ve öğrencilerin ailelerindeki bireylerin özelliklerine göre değişmekle birlikte COVID-19 aşısına yönelik olumlu tutum sergilediği saptandı.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 aşısı, COVID-19 korkusu, Öğrenci.

ABSTRACT

Objective: The research was carried out to determine university students' fear of COVID-19 and their attitudes and behaviors towards the COVID-19 vaccine.

Methods: This descriptive-cross-sectional study was conducted with 696 students at a foundation university in Ankara between 1-30 November 2021. The data were collected using the Introductory Information Form, Coronavirus Fear Scale and Attitudes Towards COVID-19 Vaccine Scale.

Results: It was determined that the average age of the students was 22.48 ± 2.56 . 76.6% were female and 48.1% were first grade students. It was found that 98.7% of the students had the Covid-19 vaccine, 83.1% of those vaccinated had the Biontech vaccine, and 81.3% did not have COVID-19. Students' fear of Covid 19 scale score average is 18.19 ± 6.09 , the total score average of the Attitude Towards Covid 19 Vaccine scale is 3.09 ± 0.31 , the positive attitude sub-dimension mean score is 3.84 ± 0.88 and the negative attitude sub-dimension is 3.84 ± 0.88 . The average score was found to be 2.49 ± 0.72 . The regression analysis performed to determine the cause and effect relationship between fear of COVID-19 and attitude towards the COVID-19 vaccine was found to be significant ($F=192.002$; $p=0.000<0.05$). The total change in the level of attitude towards the COVID-19 vaccine is explained by fear of COVID-19 by 21.6% ($R^2 = 0.216$).

Conclusion: It was determined that students' fear of COVID-19 affected the attitude towards the COVID-19 vaccine and that students exhibited positive attitudes towards the COVID-19 vaccine, although it varied according to the characteristics of the individuals in their families.

Keywords: COVID-19 Vaccine, COVID-19 Fear, Student.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Didem ŞİMŞEK KÜÇÜKKELEPÇE, Doçent Dr., Lokman Hekim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye **E-mail:** didem.simsek@lokmanhekim.edu.tr

Bu makaleye atıf yapmak için / Cite this article: Göçer, S., Şimşek Küçükkelepçe, D., Gölbaşı, Z., & Doğanay, M. (2024). Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Korkusu İle Covid-19 Aşısına Yönelik Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi. *Gevher Nesibe Journal of Medical & Health Sciences*, 9 (1), 163-174. <http://doi.org/10.5281/zenodo.10721933>

GİRİŞ

Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentinde yeni bir Coronavirüsün neden olduğu ateş, öksürük ve halsizlikle başlayan pnömoni vakaları bildirilmiştir (Liu ve ark.,2020). Bu yeni virüsün sebep olduğu klinik tablo da COVID-19 hastalığı olarak tanımlanmıştır (Gorbalenya ve ark.,2020). Hastalığın kısa süre içerisinde Çin'den diğer ülkelere yayılmasını, Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmesi izlemiştir (COVID19.saglik.gov.tr/2021). COVID-19'un tedavisinde pek çok antiviral tedavi kullanılmıştır ancak etkin bir tedavi bulunamamıştır. Hastalıktan korunmak için maske takmak, el yıkamak, kalabalık yerlerden uzak durmak ve ortamları sık sık havalandırmak gibi birçok koruyucu yöntem kullanılmıştır (Okamoto, Y ve ark., 2022). Ancak bu önlemlere rağmen hastalıktan tamamen korunmak mümkün olmamıştır. Hastalıklardan korunmanın temel yollarından biri de aşılmalıdır. Aşılama bulaşıcı hastalıkların yayılmasının engellenmesinde en etkili yöntemdir. Bu nedenle COVID-19 pandemisinin sonlanabilmesi için de en güvenli ve etkili yolun aşı olduğu öngörülmüştür. Bu doğrultuda pandemi süresince aşı çalışmaları hız kazanmış ve 3 aşı türü üzerinde yoğunlaşmıştır: İnaktif aşı, mRNA aşısı, viral vektör bazlı aşı. Ülkemizde de COVID-19 aşılması, Sağlık Bakanlığı'nın inaktif bir aşı olan CoronaVac aşısına acil kullanım onayı vermesi ile sağlık çalışanları ve risk gruplarından başlanarak 14 Ocak 2021'de başladı. Nisan 2021'de ise mRNA aşısı olan Pfizer-BioNTech aşısı ülkemizde de uygulanmaya başlandı. Haziran 2021'de sağlık çalışanlarının ve 50 yaşından büyük vatandaşların üçüncü doz aşılarının yapılabileceği açıklandı (<https://covid19asi.saglik.gov.tr>). YÖK tarafından 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılının yüz yüze yapılabilmesi için açıklanan pandemi tedbirlerinde üniversitelerde öğretim üyeleri, personel ve öğrencilerin aşılmasını gerekliliği açıklandı (<https://covid19.yok.gov.tr/Sayfalar/HaberDuyuru/yok-ten-covid-19-tedbirlerine-yonelik-uygulama-rehberleri.aspx>).

Küresel çapta COVID-19'a yönelik aşılamanın başlamış olmasıyla birlikte aşıya ve aşılana karşı en pozitif taraftan en negatif tarafa kadar farklı tutumlar görülmüştür. Aşı tereddütü son yıllarda tüm dünyada artmakla birlikte pandemiyle birlikte biraz daha farkedilmektedir. Aşının klinik faz çalışmalarının hızlı tamamlanması ve kalıcı bağışık yanıt oluşturmaması tereddüte yol açan en sık sebeplerdir. Aşı tereddütünün tüm toplumda görülebildiği hatta bazı sağlık personeli ve hekimler de olduğu bildirilmektedir (Gotlib ve ark.,2021). Gençlerin COVID-19 hastalığı için risk grubunda olmamaları bu grupta aşı tereddütü konusunda daha yüksek oranlara rastlanmasına sebep olmaktadır. Gençler yaşlılara göre daha iyi immün cevapları sayesinde hasta olmayabilmeleri veya hastalığı hafif geçirmeleri nedeniyle çevrelerine virüsü bulaştırmaları konusunda daha riskli olabilmektedirler. Bu sebeple üniversite öğrencileri gibi genç gruplarda aşı tereddütünün dinamiklerini anlayabilmek ve çözüm sunmak toplumda COVID-19 yayılmasının kontrolünde oldukça önemlidir (Dratva ve ark.,2021). Toplumda aşı kabulü COVID-19 korkusu ile de ilişkili bulunduğu için hastalık hakkındaki korku ve endişenin de araştırılması ve de azaltılabilmesi için gerekli bilgilendirme ve açıklamaların tüm kesimlere ulaşabilir olması önemlidir (Tavolacci ve ark.,2021).

YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin COVID-19 korkusu ile COVID-19 aşısına yönelik tutum ve davranışların belirlenmesidir. Bunun yanı sıra katılımcıların COVID-19 korkusu ile COVID-19 aşısına yönelik tutumlarının seviyelerinin bazı faktörlere göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Tanımlayıcı-kesitsel türde bir araştırma olarak gerçekleştirilen bu çalışma Ankara'da bir vakıf üniversitesinde okuyan ve aktif olarak devam eden öğrenciler ile 1-30 Aralık 2021 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu belirtilen tarihlerde okulda bulunan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve formları eksiksiz dolduran 696 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin yaklaşık % 30'una ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanmasında, Tanıtıcı Bilgi Formu, Koronavirüs Korkusu Ölçeği ve COVID-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği kullanılmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu

Çalışmacılar tarafından oluşturulan formda, öğrencilerin yaş, cinsiyet, okudukları fakülte, bölüm, devam ettikleri sınıf, birlikte kalınan kişiler, COVID-19 geçirme durumu, kronik hastalık durumu, COVID-19

aşısı olma durumu ve aşı türü, doz sayısı, aşı olma durumunu etkileyen faktörler gibi bilgiler bulunmaktadır.

Koronavirüs (COVID-19) Korkusu Ölçeği

Ahorsu ve arkadaşları tarafından geliştirilen bu ölçeğin Türkçe geçerlik-güvenirlik çalışması Artan ve arkadaşları (2021) tarafından yapılmıştır. Ölçekte, 5'li likert tipte 7 maddeden oluşmaktadır. Verilen yanıtlar "1-Kesinlikle Katılmıyorum/5-Kesinlikle Katılıyorum" olacak şekilde puanlanmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesi toplam puan üzerinden yapılmaktadır ve ölçekten en düşük 7, en yüksek 35 puan alınabilir. Alınan puanın yüksekliği COVID-19 ile ilgili korku düzeyinin artmasını ifade etmektedir. Ölçeğin geçerlilik çalışmasında iç tutarlılık katsayısının 0,86 olarak bulunmuştur (Artan ve ark.,2021). Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,87 olarak bulunmuştur.

COVID-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği

Geniş ve arkadaşları tarafından 2020 yılında geliştirilen ölçek geçerlik /güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek, 9 maddeden oluşan ölçek "pozitif tutumlar" ve "negatif tutumlar" olmak üzere iki alt boyuttan oluşmakta olup beşli likert tipindedir. Olumsuz tutumu inceleyen alt boyutlarındaki maddeler (5,6,7,8,9 numaralı maddeler) ters çevirilerek puanlanmaktadır. Toplam puan ölçek alt boyutlarından elde edilen puanların toplamından oluşmaktadır. Alt boyut puanları ise alt boyutu inceleyen madde sayısına bölünüp 1-5 arasında bir puan ortaya çıkmaktadır. Elde edilen olumlu tutum alt boyutu puanının yükselmesi aşıya yönelik olumlu tutumun yüksek olduğunu ifade etmektedir. Olumsuz tutum alt boyutu puan hesaplaması ilgili maddeler ters çevrildikten hesaplanmakta olup puanın aşıya karşı olumsuz tutumun düşük olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.80 dir (Geniş ve ark.,2021). Bu çalışmada ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı 0,89, olumlu tutum alt boyutu iç tutarlılık katsayısı 0,88, olumsuz tutum alt boyutu iç tutarlılık katsayısı 0,80 olarak tespit edilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Nicel ve kategorik değişkenler, anketteki tanımlayıcı istatistiklerden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Nicel değişkenlerle ilgili olarak ortalama, standart sapma ve kategorik değişkenler için sayı (n) ve yüzdelik (%) belirtildi. Seçilen değişkenlerin aşı kararı üzerindeki etkilerini değerlendirmek için çapraz tablo ve ki-kare testleri kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde; SPSS 22.0 paket programı kullanıldı ve anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edildi. Araştırmaya katılan öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin belirlenmesinde frekans ve yüzde analizleri, ölçeğin incelenmesinde ise ortalama ve standart sapma istatistikleri kullanılmıştır. Verilerin Kurtosis (Basıklık) ve Skewness (Çarpıklık) değerleri incelendiğinde değişkenlerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Ölçekler arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Pearson Korelasyon Analizi ve Lineer Regresyon Analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerine göre ölçek sonuçlarının karşılaştırılmasında t-testi, tek yönlü varyans analizi (Anova) ve post hoc (Tukey, LSD) analizlerinden faydalanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütülmesi Helsinki Deklarasyonu ilkelerine uygun yapıldı. Etik kurul onayı Lokman Hekim Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Karar no:2021/138-Kod No: 2021130) alındı. Gönüllülük ilkesi dikkate alınarak, öğrencilere çalışma hakkında bilgilendirme yapıldı. Çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin anketi yanıtlaması ile veriler toplandı.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin dağılımı Tablo 1'de yer almaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %76.6 kadın olduğu, %39.5'nin tıp fakültesi, %24.1'nin sağlık bilimleri fakültesi ve %23.4'nün sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencisi olduğu ve yarısına yakınının %48.1'nin birinci sınıf öğrencisi olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin kiminle ve nerde yaşadıklarına baktığımızda %64.1'nin ailesi ile birlikte evde yaşadığı, %20.4'nün yurttaki iki kişilik odalarda kaldığı saptanmıştır. Öğrencilerin kendilerinin ya da birlikte yaşadıklarının COVID-19 geçirme durumuna bakıldığında, öğrencilerin %18.7'sinin, birlikte yaşadıkları bireylerin %39.9'nun COVID-19 geçirdiği saptanmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin %15.9'nun COVID-19 nedeniyle yaşamını yitirdiği bulunmuştur. Öğrencilerde ve yakınlarında kronik hastalık ve 65 yaş üstü bulunma durumuna baktığımızda, öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%90.5) kronik hastalığının olmadığı ancak

yakınlarının %48.12'nin kronik hastalığı olduğu ve %12.6'sının 65 yaş üstü bir aile üyesi ile birlikte yaşadığı saptanmıştır. Öğrenciler COVID-19 aşısı yaptırma ve yaptırdığı aşı durumuna baktığımızda, öğrencilerin %98.7'sinin aşı yaptırdığı ve % 83.1'inin Biontech aşısı yaptırdığı saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 22.48 ± 2.56 (min=19-max=38) olarak bulunmuştur. Yapılan aşuların dozların ortalamasına baktığımızda öğrencilerin 2.18 ± 0.43 (Min=1; Maks=5) olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin COVID-19 korkusu ölçeğinden elde ettikleri puanların ortalaması 18.19 ± 6.09 (Min=7; Maks=35) olduğu görülmüştür. Öğrencilerin COVID-19 aşısına yönelik tutum ölçeği toplam puan ortalamasının 3.09 ± 0.31 (Min=2; Maks=4.44) olup orta düzeyde olduğu, COVID-19 aşısına yönelik tutum ölçeğinde olumlu tutum alt boyut ortalamasının 3.84 ± 0.88 (Min=1; Maks=5) ile yüksek düzeyde olduğu, olumsuz tutum alt boyut ortalamasının ise 2.49 ± 0.72 (Min=1; Maks=5) ile düşük düzeyde olduğu saptanmıştır.

Tablo 1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklere Göre Dağılımı

Tanımlayıcı Özellikler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Erkek	163	23.4
Kadın	533	76.6
Okunan Bölüm		
Tıp Fakültesi	275	39.5
Diş Hekimliği Fakültesi	52	7.5
Eczacılık Fakültesi	28	4.0
Sağlık Bilimleri Fakültesi	168	24.1
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu	163	23.4
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü	10	1.4
Sınıf		
1	335	48.1
2	203	29.2
3	74	10.6
4	74	10.6
Lisansüstü	10	1.4
Kalınan Yer		
Evde Ailem İle	446	64.1
Evde Arkadaşlarım İle	36	5.2
Evde Yalnız	51	7.3
Yurtta 2 veya Daha Fazla Kişi İle Aynı Odada	142	20.4
Yurtta Tek Kişilik Oda	21	3.0
COVID-19 Geçirme Durumu		
Evet	130	18.7
Hayır	566	81.3
Birlikte Yaşanılardan COVID-19 Geçirme Durumu		
Evet	278	39.9
Hayır	418	60.1
COVID-19 Nedeniyle Yakınımı Kaybetme Durumu		
Evet	111	15.9
Hayır	585	84.1
Kronik Hastalık Varlığı		
Evet	66	9.5
Hayır	630	90.5
Kronik Hastalığı Olan Aile Bireyi Varlığı		
Var	335	48.1

Yok	361	51.9
Birlikte Yaşanılan 65 Yaş Üstü Birey Varlığı		
Var	88	12.6
Yok	608	87.4
COVID-19 Aşısı Yaptırma Durumu		
Evet	687	98.7
Hayır	9	1.3
COVID-19 Aşısı Türü		
Biontech	571	83.1
SinoVac	80	11.6
Sinovac ve Biontech	36	5.2
	Ort ± SS	Min-Max.
Yaş	22.48 ± 2.56	19-38
COVID-19 Aşısı doz sayısı	2.18 ± 0.43	1-5
COVID-19 Korkusu Ölçeği Toplam Puanı	18.19 ± 6.09	7-35
COVID-19 Aşısına Yönelik Tutum Toplam Puanı	3.09 ± 0.31	2 – 4.44
COVID-19 Aşısına Yönelik Tutum Olumlu Tutum alt boyut puanı	3.84 ± 0.88	1 - 5
COVID-19 Aşısına Yönelik Tutum Olumsuz Tutum alt boyut puanı	2.49 ± 0.72	1 - 5

COVID-19 korkusu ile COVID-19 aşısına yönelik tutum (olumlu tutum ve düşük olumsuz tutum) puanları arasında korelasyon analizleri incelendiğinde; COVID-19 korkusu ile COVID-19 aşısına yönelik tutum arasında ($r=-0.466$) negatif zayıf ($p=0.000<0.05$), olumlu tutum ve COVID-19 korkusu arasında ($r=-0.279$) negatif zayıf ($p=0.000<0.05$), düşük olumsuz tutum ve COVID-19 korkusu arasında ($r=-0.097$) negatif çok zayıf ($p=0.011<0.05$) düzeyde korelasyon bulunmuştur.

Tablo 2. COVID-19 Korkusu Ölçeği ile COVID-19 Aşısına Yönelik Tutum Ölçeği Arasında Korelasyon Analizi

		COVID-19 Korkusu	COVID-19 Aşısına Yönelik Tutum	Olumlu Tutum	Düşük Olumsuz Tutum
COVID-19 Korkusu	r	1.000			
	p	0.000			
COVID-19 Aşısına Yönelik Tutum	r	-0.466**	1.000		
	p	0.000	0.000		
Olumlu Tutum	r	-0.279**	0.365**	1.000	
	p	0.000	0.000	0.000	
Düşük Olumsuz Tutum	r	-0.097*	0.434**	-0.680**	1.000
	p	0.011	0.000	0.000	0.000

* <0.05 ; ** <0.01 ; Pearson Korelasyon Analizi

COVID-19 korkusu ve COVID-19 aşısına yönelik tutum arasındaki neden-sonuç ilişkisini saptamak için yapılan regresyon analizinde anlamlı sonuç bulunmuştur ($F=192.002$; $p=0.000<0.05$). COVID-19 aşısına yönelik tutum düzeyindeki toplam değişim %21.6 oranında COVID-19 korkusu ile açıklanmaktadır ($R^2=0.216$). COVID-19 korkusunun COVID-19 aşısına yönelik tutum düzeyini azalttığı tespit edilmiştir ($\beta=-0.466$).

Tablo 3. COVID-19 Korkusunun COVID-19 Aşısına Yönelik Tutum Üzerindeki Etkisi

Bağımsız Değişken	Standart Edilmemiş Katsayılar		Standart Edilmiş Katsayılar	t	p	%95 Güven Aralığı	
	B	SE	β			Alt	Üst
Sabit	3.479	0.030		117.583	0.000	3.421	3.537
COVID-19 Korkusu	-0.021	0.002	-0.466	-13.856	0.000	-0.024	-0.018

*Bağımlı Değişken= COVID-19 Aşısına Yönelik Tutum, $R=0.466$; $R^2=0.216$; $F=192.002$; $p=0.000$; Durbin Watson Değeri=0.064

Öğrencilerin bazı tanımlayıcı özelliklerine göre ölçek puanlamalarının farklılaşması Tablo 5'te yer almaktadır. Öğrencilerin cinsiyetlerine baktığımızda, kadınların COVID-19 korkusu puanlarının erkeklere göre daha olduğu düşük olduğu tespit edilmiştir ($t=-6.876$; $p=0<0.05$; $d=0.615$; $\eta^2=0.064$). Öğrencilerin okuduğu bölüme göre ölçek puanları önemli derecede farklı bulunmuştur ($F=3,328$; $p=0.006<0.05$; $\eta^2=0.024$). Bu farkın bir nedeni sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin COVID-19 korkusu puanlarının tıp fakültesi öğrencilerinin COVID-19 korkusu puanlarından daha yüksek olmasıdır ($p<0.05$). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin COVID-19 korkusu puanlarının tıp fakültesi öğrencilerinin COVID-19 korkusu puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin COVID-19 korkusu puanlarının diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin COVID-19 korkusu puanlarından yüksek bulunmasıdır ($p<0.05$). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin COVID-19 korkusu puanlarının diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin COVID-19 korkusu puanlarından yüksek olarak bulunmasıdır ($p<0.05$).

Öğrencilerin olumlu tutum puanlarının okunan bölüme göre anlamlı derecede farklı olduğu tespit edilmiştir ($F=12.561$; $p=0<0.05$; $\eta^2=0.083$). Bu farklılık tıp fakültesi öğrencilerinin olumlu tutum puanlarının diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin olumlu tutum puanlarından yüksek olmasından kaynaklanmaktadır ($p<0.05$). Olumlu tutum puanların açısından sağlık bilimleri enstitüsü lisansüstü öğrencilerinin puanı diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin puanlarından ($p<0.05$); tıp fakültesi öğrencilerinin puanları eczacılık fakültesi öğrencilerinin puanlarından ($p<0.05$); sağlık bilimleri enstitüsü lisansüstü öğrencilerinin puanları eczacılık fakültesi öğrencilerinin puanlarından ($p<0.05$); tıp fakültesi öğrencilerinin puanları sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin puanlarından ($p<0.05$); sağlık bilimleri enstitüsü lisansüstü öğrencilerinin puanlarının sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin puanlarından yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Tıp fakültesi öğrencilerinin olumlu tutum puanlarının sağlık hizmetleri meslek yüksek okulu öğrencilerinin olumlu tutum puanlarından yüksek olması ($p<0.05$), sağlık bilimleri enstitüsü lisansüstü öğrencilerinin olumlu tutum puanlarının sağlık hizmetleri meslek yüksek okulu öğrencilerinin olumlu tutum puanlarından yüksek olması ($p<0.05$) farka neden olan diğer karşılaştırmalardandır.

Düşük olumsuz tutum puanları öğrencilerin okudukları bölüme göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F=13.688$; $p=0<0.05$; $\eta^2=0.090$). Farkın nedeni diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarının tıp fakültesi öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). Eczacılık fakültesi öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarının tıp fakültesi öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarının tıp fakültesi öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarının tıp fakültesi öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). Diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarının sağlık bilimleri enstitüsü lisansüstü öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). Eczacılık fakültesi öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarının sağlık bilimleri enstitüsü lisansüstü öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarının sağlık bilimleri enstitüsü lisansüstü öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$).

Öğrencilerin devam ettikleri sınıflara göre COVID-19 korkusu puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F=2.427$; $p=0.047<0.05$; $\eta^2=0.014$). Farklılığın 2. sınıfların COVID-19 korkusu puanlarının 1. sınıfların COVID-19 korkusu puanlarından yüksek olmasından kaynaklanmaktadır ($p<0.05$). Bununla birlikte 2. sınıfların COVID-19 korkusu puanlarının 4. sınıfların COVID-19 korkusu puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$).

Öğrencilerin olumlu tutum puanları sınıfa göre değerlendirildiğinde anlamlı farklılık görülmüştür ($F=14.168$; $p=0<0.05$; $\eta^2=0.076$). Farkın nedeni 2. sınıfların olumlu tutum puanlarının 1. sınıfların olumlu tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). 3. Sınıfların olumlu tutum puanlarının 1. sınıfların olumlu tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). 4. sınıfların olumlu tutum puanlarının 1. sınıfların olumlu tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). Lisansüstü öğrencilerinin olumlu tutum puanlarının 1. sınıflarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). 4. sınıfların

olumlu tutum puanlarının 2. sınıfların olumlu tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). Lisansüstü öğrencilerinin olumlu tutum puanlarının 2. sınıflarinkinden yüksek olmasıdır ($p<0.05$). 4. Sınıfların olumlu tutum puanlarının 3. sınıflarinkinden yüksek olmasıdır ($p<0.05$).

Öğrencilerin düşük olumsuz tutum puanları sınıfa göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F=14.312$; $p=0<0.05$; $\eta^2=0.077$). Farkın nedeni 1. sınıfların düşük olumsuz tutum puanlarının 3. sınıfların düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). 2. sınıfların düşük olumsuz tutum puanlarının 3. sınıfların düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). 1. sınıfların düşük olumsuz tutum puanlarının 4. sınıfların düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). 2. sınıfların düşük olumsuz tutum puanlarının 4. sınıfların düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). 3. sınıfların düşük olumsuz tutum puanlarının 4. sınıfların düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). 1. sınıfların düşük olumsuz tutum puanlarının lisansüstü öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). 2. sınıfların düşük olumsuz tutum puanlarının lisansüstü öğrencilerinin düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$). Öğrencilerin COVID-19 ile ilgili bazı özelliklerine baktığımızda, COVID-19 geçirme durumunun anlamlı farklılık yaratmazken ($p>0.05$), kronik hastalığa sahip olmanın COVID-19 korkusunu yükselttiği saptanmıştır ($p<0.05$).

Bunların yanısıra öğrencilerin birlikte yaşadıkları bireyler arasında COVID-19 geçirenlerin veya kronik hastalığa sahip olanların COVID-19 puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. COVID-19 nedeniyle yakınına kaybetme, yakının kronik hastalığa sahip olması veya 65 yaş üstünde olmasının öğrencilerin COVID-19 aşısına yönelik tutumunu etkilediği saptanmıştır.

Öğrencilerin COVID-19 aşısı yaptırma durumu ve yapılan aşının türü incelendiğinde, aşı yaptırma durumunun COVID-19 korkusunu etkilemediği, aşı yaptıran öğrencilerin olumlu tutum puan ortalamalarının, yaptırmayanların ise düşük olumsuz tutum puanlarının ortalamasının anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Yapılan aşının türüne bakıldığında, farklı aşı türü seçenlerde COVID-19 korkusu açısından farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). Fakat öğrencilerin olumlu tutum puanlarının COVID-19 aşısı türüne göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farkın nedeni Biontech aşısı yaptıranların olumlu tutum puanlarının Sinovac aşısı olanlardan yüksek olmasıdır ($p<0.05$). Öğrencilerin düşük olumsuz tutum puanları da COVID-19 aşısı türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farklılığın Sinovac aşısı olanların düşük olumsuz tutum puanlarının Biontech aşısı olanların düşük olumsuz tutum puanlarından yüksek olmasıdır ($p<0.05$).

Tablo 4. Ölçek Puanlarının Tanımlayıcı Özelliklere Göre Analizi

Demografik Özellikler	n	COVID-19 Korkusu	COVID-19 Aşısına Yönelik Tutum	Olumlu Tutum	Olumsuz Tutum
Cinsiyet		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Erkek	163	15.41±6.77	3.06±0.36	3.79±1.02	2.48±0.78
Kadın	533	19.04±5.60	3.10±0.30	3.86±0.83	2.50±0.71
t=		-6.876	-1.421	-0.819	-0.325
p=		0.000	0.156	0.464	0.758
Okunan Bölüm		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Tıp Fakültesi	275	17.45±5.71	3.08±0.32	4.12±0.81	2.25±0.68
Diş Hekimliği Fakültesi	52	16.30±5.69	3.07±0.32	3.69±0.94	2.57±0.68
Eczacılık Fakültesi	28	18.03±7.98	3.09±0.26	3.56±1.20	2.72±1.08
Sağlık Bilimleri Fakültesi	168	19.12±5.95	3.12±0.32	3.73±0.81	2.63±0.66
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu	163	19.04±6.26	3.09±0.32	3.55±0.84	2.72±0.66
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü	10	19.00±8.01	3.07±0.31	4.52±0.50	1.92±0.63
F=		3.328	0.385	12.561	13.688
p=		0.006	0.859	0.000	0.000

PostHoc=		4>1, 5>1, 4>2, 5>2 (p<0.05)		1>2, 6>2, 1>3, 6>3, 1>4, 6>4, 1>5, 6>5 (p<0.05)	2>1, 3>1, 4>1, 5>1, 2>6, 3>6, 4>6, 5>6 (p<0.05)
Sınıf		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
1	335	17.65±5.77	3.07±0.30	3.65±0.89	2.61±0.70
2	203	19.21±6.42	3.13±0.34	3.87±0.83	2.55±0.72
3	74	18.40±6.03	3.10±0.32	4.04±0.84	2.35±0.70
4	74	17.47±6.13	3.06±0.31	4.37±0.67	2.00±0.60
Lisansüstü	10	19.00±8.01	3.07±0.31	4.52±0.50	1.92±0.63
F=		2.427	1.451	14.168	14.312
p=		0.047	0.216	0.000	0.000
PostHoc=		2>1, 2>4 (p<0.05)		2>1, 3>1, 4>1, 5>1, 4>2, 5>2, 4>3 (p<0.05)	1>3, 2>3, 1>4, 2>4, 3>4, 1>5, 2>5 (p<0.05)
Kalınan Yer		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Evde Ailem İle	446	18.25±6.30	3.10±0.30	3.84±0.88	2.50±0.71
Evde Arkadaşlarım İle	36	18.19±6.23	3.05±0.34	3.77±0.95	2.47±0.92
Evde Yalnız	51	17.03±5.73	3.04±0.35	3.82±1.01	2.42±0.84
Yurtta 2 veya Daha Fazla Kişi İle Aynı Odada	142	18.65±5.56	3.10±0.35	3.82±0.81	2.53±0.70
Yurtta Tek Kişilik Oda	21	16.47±5.41	3.09±0.29	4.14±0.67	2.24±0.52
F=		1.091	0.546	0.694	0.857
p=		0.360	0.702	0.597	0.489
COVID-19 Geçirme Durumu		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Evet	130	18.62±5.95	3.11±0.31	3.82±0.81	2.54±0.71
Hayır	566	18.09±6.12	3.09±0.32	3.85±0.89	2.48±0.73
t=		0.896	0.787	-0.260	0.872
p=		0.370	0.432	0.783	0.384
Birlikte Yaşanlanlarda COVID-19 Geçirme Durumu		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Evet	278	18.96±6.15	3.09±0.33	3.83±0.86	2.51±0.72
Hayır	418	17.67±5.99	3.09±0.30	3.85±0.89	2.48±0.73
t=		2.756	0.182	-0.348	0.480
p=		0.006	0.856	0.728	0.631
COVID-19 Nedeniyle Yakınını Kaybetme Durumu		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Evet	111	18.64±6.11	3.14±0.30	3.75±0.85	2.65±0.73
Hayır	585	18.10±6.08	3.08±0.32	3.86±0.88	2.46±0.72
t=		0.846	1.689	-1.237	2.535
p=		0.398	0.092	0.217	0.011
Kronik Hastalık Varlığı		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Evet	66	20.09±6.65	3.13±0.38	3.72±0.97	2.66±0.95
Hayır	630	17.99±6.00	3.09±0.31	3.86±0.87	2.47±0.69
t=		2.675	0.981	-1.198	1.936
p=		0.008	0.327	0.231	0.136
Kronik Hastalığı Olan Aile Bireyi Varlığı		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS

Var	335	18.98±6.33	3.08±0.32	3.903±0.862	2.435±0.726
Yok	361	17.45±5.77	3.10±0.31	3.795±0.896	2.553±0.726
t=		3.337	-0.734	1.618	-2.148
p=		0.001	0.463	0.106	0.032
Birlikte Yaşanılan 65 Yaş Üstü Birey Varlığı		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Var	88	19.057±7.302	3.186±0.346	3.611±0.996	2.846±0.752
Yok	608	18.066±5.892	3.084±0.312	3.881±0.858	2.445±0.711
t=		1.427	2.826	-2.705	4.899
p=		0.226	0.005	0.007	0.000
COVID-19 Aşısı Yaptırma Durumu		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Evet	687	18.213±6.094	3.098±0.317	3.868±0.855	2.481±0.714
Hayır	9	16.556±6.023	3.000±0.427	2.222±1.259	3.622±0.930
t=		0.811	0.914	5.697	-4.745
p=		0.418	0.361	0.004	0.000
COVID-19 Aşısı Türü		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Biontech	571	18.338±6.164	3.104±0.326	3.917±0.831	2.453±0.713
Sinovac	80	17.500±5.493	3.076±0.263	3.553±0.871	2.695±0.640
Sinovac ve Biontech	36	17.806±6.269	3.053±0.288	3.792±1.055	2.461±0.814
F=		0.748	0.643	6.616	4.099
p=		0.474	0.526	0.001	0.017
PostHoc=				1>2 (p<0.05)	2>1 (p<0.05)

	Grup 1 (n=27)	Grup 2 (n=46)	Grup 3 (n=16)	p değeri
Buzlu Cam				
Yok	3 (11.1)	3 (6.5)	3 (18.8)	X ² : 1.995
Var	24 (88.9)	43 (93.5)	13 (81.3)	p>0.05
Konsolidasyon				
Yok	21 (77.8)	26 (56.5)	8 (50)	X ² : 4.406
Var	6 (22.2)	20 (43.5)	8 (50)	p>0.05
Retiküler Patern				
Yok	22 (81.5)	33 (71.7)	14 (87.5)	X ² : 2.040
Var	5 (18.5)	13 (28.3)	2 (12.5)	p>0.05

F: Anova Testi; t: Bağımsız Gruplar T-Testi; PostHoc: Tukey. LSD

COVID-19 korkusu, COVID-19 aşısına yönelik tutum, olumlu tutum, düşük olumsuz tutum, yaş, kaç doz COVID-19 aşısı olduğu, hastalığı aileye bulaştırma endişesi, hastalığı sınıf arkadaşına bulaştırma endişesi, puanları arasında korelasyon analizlerinde; yaş ile düşük olumsuz tutum arasında $r=-0.077$ negatif çok zayıf ($p=0.043<0.05$), kaç doz COVID-19 aşısı olduğu ile olumlu tutum arasında $r=0.125$ pozitif çok zayıf ($p=0.001<0.05$), kaç doz COVID-19 aşısı olduğu ile düşük olumsuz tutum arasında $r=-0.137$ negatif çok zayıf ($p=0.000<0.05$), hastalığı aileye bulaştırma endişesi ile COVID-19 korkusu arasında $r=0.46$ pozitif zayıf ($p=0.000<0.05$), hastalığı aileye bulaştırma endişesi ile COVID-19 aşısına yönelik tutum arasında $r=0.076$ pozitif çok zayıf ($p=0.046<0.05$), hastalığı aileye bulaştırma endişesi ile olumlu tutum arasında $r=0.088$ pozitif çok zayıf ($p=0.020<0.05$), hastalığı sınıf arkadaşına bulaştırma endişesi ile COVID-19 korkusu arasında $r=0.448$ pozitif zayıf ($p=0.000<0.05$), hastalığı sınıf arkadaşına bulaştırma endişesi ile COVID-19 aşısına yönelik tutum arasında $r=0.076$ pozitif çok zayıf ($p=0.045<0.05$), hastalığı sınıf arkadaşına bulaştırma endişesi ile olumlu tutum arasında $r=0.102$ pozitif çok zayıf ($p=0.007<0.05$) düzeyde korelasyon bulunmuştur.

Tablo 5. Öğrencilerin Bazı Özellikleri İle Ölçek Puanlarının Korelasyon Analizi

		COVID-19 Korkusu	COVID-19 Aşısına Yönelik Tutum	Olumlu Tutum	Düşük Olumsuz Tutum
Yaş	r	-0.025	-0.047	0.041	-0.077*
	p	0.512	0.218	0.278	0.043
Kaç Doz COVID-19 Aşısı Olunduğu	r	0.007	-0.021	0.125**	-0.137**
	p	0.849	0.575	0.001	0.000
Hastalığı Aileye Bulaştırma Endişesi	r	0.460**	0.076*	0.088*	-0.025
	p	0.000	0.046	0.020	0.504
Hastalığı Sınıf Arkadaşına Bulaştırma Endişesi	r	0.448**	0.076*	0.102**	-0.039
	p	0.000	0.045	0.007	0.300

* <0.05 ; ** <0.01 ; Pearson Korelasyon Analizi

TARTIŞMA

COVID-19 salgını nedeniyle dünyada yaklaşık 24 milyon vaka ve 800.000 fazla kişinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur (Çiçek ve ark., 2020). Çalışmamızda üniversitemizde öğrenim gören öğrencilerin COVID-19 korkusu ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının $18,19 \pm 6.09$ olduğu belirlenmiştir. Altı kıtayı içeren 26.852 kişinin katıldığı bir çalışmada; katılımcıların üçte ikisinin orta düzeyde COVID-19 korkusu yaşadığı bulunmuştur (Mannan ve Farhana, 2021). Bu durum COVID-19 salgınının yaşamı eğitim, sosyal, sağlık ve diğer birçok yönden olumsuz ve derinden etkilediği için insanlarda endişe, kaygı ve korkuya neden olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu korkuyu etkileyen bir çok faktör vardır. Bu faktörlere baktığımızda, kronik hastalığa sahip olma, 65 yaş üzerinde biriyle yaşamının bunlardan birkaçı olduğu söylenebilir. Yapılan çalışmalara bakıldığında, kronik bir hastalığı olan bireylerin COVID-19 korkusu kronik hastalığı olmayanların COVID-19 korkusu puanlarından yüksek bulunmuştur. Yunus Altundağ'ın (2021) yaptığı çalışmada kronik hastalığı olanlarda COVID-19 korkusunun daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir. İsrail'de yapılan bir çalışmada ise COVID-19 korkusu ile kronik hastalık sahibi olma arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur (Bitan vd., 2020). Yapılan başka bir çalışmada da akciğer kanseri olanların COVID-19 salgınından çok fazla korktukları belirlenmiştir (Catania, Stati ve Spitaleri, 2021). Başka bir kronik hastalık olan pulmoner hipertansiyonu olanlarla gerçekleştirilmiş çalışmada katılımcıların COVID-19 korkularının yüksek düzeyde olduğu bildirilmiştir (Wieteska-Milek ve ark. 2021).

Çalışmamızda kadın öğrencilerin, erkek öğrencilere göre COVID-19 korku seviyelerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Reznik ve arkadaşları (2021) çalışmalarında kadınların erkeklerden daha fazla COVID-19 korkusunu sahip olduğu bildirmişlerdir. Başkaya ve Kaya (2022) yaptığı çalışmada da kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde COVID-19 korkusu yaşadığı belirtilmiştir. Yapılan başka bir çalışmada ise katılımcıların COVID-19 korkusunun cinsiyete göre değiştiği kadınların erkeklere göre Koronavirüs korkusunun daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Arısoy ve Çay, 2021). Çalışmamızın bu sonucu literatür sonuçlarıyla benzerlik göstermekte olup erkek öğrencilerin daha az korku yaşadığının bir göstergesi olmuştur. Bu durum kadınların sağlık bilincinin dahe yüksek olması, ailevi sorumluluklardan kaynaklı sosyal rol ve beklentilerden kaynaklı bakım verici rollerinin bulunması, yine kadınların erkeklere olan stres ve kaygılarının yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin "COVID-19 aşılara yönelik tutum" ortalaması orta, "olumlu tutum" ortalaması yüksek olarak saptanmıştır. Chen ve arkadaşları yaptıkları çalışmada katılımcıların COVID-19 aşısını yaptırmada yüksek düzeyde istekli olduklarını bununla yanı sıra bazı katılımcıların COVID-19 aşılının komplikasyonlarından kaygılandıklarını bildirmiştir (Chen ve ark. 2021). Yine yapılan başka bir çalışmada katılımcıların çoğunluğunun COVID-19 aşısı yaptırmaya istekli olduğu görülmüştür (Sarasty et al., 2020). Ülkemizde yapılan bir çalışmada COVID-19 salgınından kaynaklı yaşanan kaygının ve aşılama yönelik tutumların ele alınmış olup, katılımcıların çoğunluğunun aşının salgınlarda koruyucu olduğunu bu nedenle aşı yaptırmayı istedikleri bulunmuştur (Memiş Doğan & Düzel 2020). Thorneloe ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada katılımcıların çoğunun (%76.9) COVID-19 aşısı yaptırmaya istekli olduğu bulunmuştur (Thorneloe, et al., 2020). Araştırmamızın literatür ile

uyumlu olduğu görülmektedir. Bu durum; salgın hastalıklarla başetmede aşılmanın temel önlemlerden biri olması ve toplumlarda daha kolay kabul edilebilir olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda COVID-19 aşısı yaptıranların olumlu tutum puanları COVID-19 aşısı yaptırmayanların olumlu tutum puanlarından yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin COVID-19 korkusu ve COVID-19 aşısına yönelik tutum puanları COVID-19 aşısı yaptırma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir. İtalya’da, grip aşısı olanların SARS-CoV 2’ye karşı aşı yaptırma konusundaki istekliliği daha yüksek bulunmuştur (Gültekin ve Gültekin, 2022). Regresyon analizi ile COVID-19 korkusu ve COVID-19 aşısına yönelik tutum arasında istatistiksel açıdan anlamlı sebep sonuç ilişkisi bulunmuştur. COVID-19 korkusunun COVID-19 aşısına yönelik olumsuz tutum düzeyini azalttığı tespit edilmiştir. Detoc ve ark. (2020) yaptıkları araştırmada da COVID-19’a yönelik korkunun fazla düzeyde olmasının COVID-19 aşısına yönelik tutumu olumlu yönde etkilediğini bildirmiştir.

SONUÇ

Öğrencilerin COVID-19 aşısına yönelik tutumları olumlu düzeydedir. Bu durumu etkileyen faktörler arasında COVID-19 korkusunun, ailelerinde veya birlikte yaşadıkları bireyleri özelliklerine göre değiştiği görülmektedir.

Teşekkür

Bu çalışmaya katılan tüm katılımcılara teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Araştırma ile ilgili yazarlar arasında herhangi bir çatışma durumu söz konusu değildir.

Yazar Katkıları

Çalışma Çerçevesi, Desen: SG, DŞK; Materyal, Metot ve Veri Toplama: SG, DŞK, ZG; Analiz Yapma ve Yorumlama: SG, MD; Yazma ve Revizyon: SG, DŞK.

Finans Desteği

Çalışmanın yürütülmesinde herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

- Altundağ, Y. (2021). Erken Dönem Covid-19 Pandemisinde COVID-19 Korkusu Ve Psikolojik Dayanıklılık. *Ekev Akademi Dergisi*, (85), 499-516.
- Arısoy, A., & Çay, M. (2021). Yaşlı Bireylerde Koronavirüs (COVID-19) Korkusu; Yetişkin Bireylerle Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (17), 82-97.
- Artan T, Meydan S, Irmak Hs. (2021). COVID-19 Korkusu Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlilik Ve Güvenilirlik Çalışması. *Arch Health Sci Res*. 8(2): 117-123
- Başkaya, E., & Kaya Ç., Bireylerin Aşılarla Yönelik Tutumları Üzerine COVID-19 Korkusunun Etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 16(1), 27-38.
- Bitan, D. T., Grossman-Giron, A., Bloch, Y., Mayer, Y., Shiffman, N., & Mendlovic, S. (2020). Fear of COVID-19 Scale: Psychometric Characteristics, Reliability and Validity in The Israeli Population. *Psychiatry Research*, 289, 113100.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. & Köklü, N. (2018). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*, Ankara: Pegem Akademi.
- Catania, C., Stati, V., & Spitaleri, G. (2021). Interstitial Pneumonitis İn The COVID-19 Era: A Difficult Differential Diagnosis İn Patients With Lung Cancer. *Tumori Journal*, 107(3), 267-269.
- Chen, M., Li, Y., Chen, J., Wen, Z., Feng, F., Zou, H., ... & Sun, C. (2021). An Online Survey Of The Attitude And Willingness Of Chinese Adults To Receive COVID-19 Vaccination. *Human Vaccines & Immunotherapeutics*, 17(7), 2279- 2288.
- Çiçek, İ., Tanhan, A., & Tanrıverdi, S. (2020). COVID-19 Ve Eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 1091-1104.
- Cummings, M. J., Baldwin, M. R., Abrams, D., Jacobson, S. D., Meyer, B. J., Balough, E. M., ... & O'donnell, M. R. (2020). Epidemiology, Clinical Course, And Outcomes Of Critically Ill Adults With COVID-19 in New York City: A Prospective Cohort Study. *The Lancet*, 395(10239), 1763- 1770.
- Detoc, M., Bruel, S., Frappe, P., Tardy, B., Botelho-Nevers, E., & Gagneux-Brunon, A. (2020). Intention To Participate in A COVID-19 Vaccine Clinical Trial And To Get Vaccinated Against COVID-19 in France During The Pandemic. *Vaccine*, 38(45), 7002-7006.
- Doğan, M. M., & Düzal, B. (2020). COVID-19 Özeline Korku-Kaygı Düzeyleri. *Turkish Studies*, 15(4), 739-752.

- Dratva J, Wagner A, Zysset A, Volken T. To Vaccinate or Not To Vaccinate-This Is The Question Among Swiss University Students. *Int J Environ Res Public Health*. 2021;18(17):9210. Published 2021 Aug 31. Doi:10.3390/ijerph18179210
- Geniş B, Gürhan N, Koç M, Geniş Ç, Şirin B, Çirakoğlu Oc, Coşar B. Development Of Perception And Attitude Scales Related With COVID-19 Pandemia. *Pearson Journal Of Social Science-Humanities*. 2020;5(7):306-28
- George, D., & Mallery, M. (2010). *Spss For Windows Step By Step: A Simple Guide And Reference, 17.0 Update (10a Ed.)* Boston: Pearson
- Giordani, R. C. F., Zanoni Da Silva, M., Muhl, C., & Giolo, S. R. (2022). Fear Of COVID-19 Scale: Assessing Fear Of The Coronavirus Pandemic in Brazil. *Journal Of Health Psychology*, 27(4), 901-912.
- Gorbalenya Ae, Baker Sc, Baric Rs, De Groot Rj, Drosten C, Gulyaeva Aa, Et Al. The Species Severe Acute Respiratory Syndrome-Related Coronavirus: Classifying 2019-nCoV And Naming it SARS-CoV-2. *Nat Microbiol* 2020;5(4):536-44.
- Gotlib J, Sobierajski T, Jaworski M, Et al. "Vaccinate, Do Not Hesitate!". Vaccination Readiness Against COVID-19 Among Polish Undergraduate Students: A National Cross-Sectional Survey. *Vaccines (Basel)*. 2021;9(9):1029. Published 2021 Sep 16. Doi:10.3390/Vaccines9091029
- Gültekin, E. O., & Gültekin, O. (2022). Sağlık Çalışanlarının COVID-19 Aşı Tutumu. *Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti Dergisi*, 119.
- <https://Covid19.Yok.Gov.Tr/Sayfalar/Haberduyuru/Yok-Ten-Covid-19-Tedbirlerine-Yonelik-Uygulama-Rehberleri.AspX>
- Kalaycı, Şeref (2006) *Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti, S.116.
- Liu Yc, Kuo Rl, Shih Sr. COVID-19: The First Documented Coronavirus Pandemic In History. *Biomed J* 2020;43(4):328-33.
- Mannan, D. K. A., Farhana, K. M., & Chowdhury, G. M. (2021). Factors Influencing Income Tax E-Filing: A Combined Theoretical Model Approach in Bangladesh. *The Cost And Management*, 49.
- Okamoto, Y., Hiyama, T., Miyake, Y., Yoshino, A., Miyauchi, S., & Tanaka, J. (2022). Attitudes and Behavior toward COVID-19 Vaccination in Japanese University Students: A Cross-Sectional Study. *Vaccines*, 10(6), 863.
- Reznik, A., Gritsenko, V., Konstantinov, V., Khamenka, N., & Isralowitz, R. (2021). COVID-19 Fear in Eastern Europe: Validation Of The Fear Of COVID-19 Scale. *International Journal Of Mental Health And Addiction*, 19(5), 1903-1908.
- Sarasty, O., Carpio, Ce, Hudson, D., Guerrero-Ochoa, Pa Ve Borja, I. (2020). Ekvador'da COVID-19 Aşısı Talebi. *Aşı* , 38 (51), 8090-8098.
- T.R Ministry Of Health. COVID-19 Information Platform [Available From: <https://Covid19.Saglik.Gov.Tr/>. 2021.
- Tabachnick And Fidell, 2013 B.G. Tabachnick, L.S. Fidell *Using Multivariate Statistics (Sixth Ed.)*Pearson, Boston (2013)
- Tavolacci Mp, Dechelotte P, Ladner J. COVID-19 Vaccine Acceptance, Hesitancy, And Resistancy Among University Students in France. *Vaccines (Basel)*. 2021;9(6):654. Published 2021 Jun 15. Doi:10.3390/Vaccines9060654
- Thorneloe, R., Wilcockson, H., Lamb, M., Jordan, C. H., & Arden, M. (2020). Willingness To Receive A COVID-19 Vaccine Among Adults at High-Risk Of Covid-19: A Uk-Wide Survey.
- Wieteska-Milek, M., Szmit, S., Florczyk, M., Kuśmierczyk-Droszcz, B., Ryczek, R., Dzienisiewicz, M., ... & Kurzyna, M. (2021). Fear Of COVID-19, Anxiety and Depression in Patients With Pulmonary Arterial Hypertension And Chronic Thromboembolic Pulmonary Hypertension During The Pandemic. *Journal Of Clinical Medicine*, 10(18), 4195.
- World Health Organisation. Coronavirus (COVID-19) Dashboard [Available From: <https://covid19.who.int/>